

HÍREK, BESZÁMOLÓK

AZ MTA CLXVII. KÖZGYŰLÉSE

A Magyar Tudományos Akadémia 2000. november 3-án tartotta 167. rendes közgyűlését. A közgyűlés napjának délelőttjén az MTA ünnepi ülésen emlékezett meg saját alapításának 175. évfordulójáról. Az ünnepi ülésen az ország legfőbb közjogi méltóságai közül jelen volt MÁDL Ferenc köztársasági elnök, SZILI Katalin, az országgyűlés alelnöke, POKORNI Zoltán oktatási miniszter, valamint megjelent GÖNCZ Árpád, a Magyar Köztársaság első köztársasági elnöke is. MÁDL Ferenc köztársasági elnök beszédében üdvözölte a 175 éves Akadémiát, SZILI Katalin a Parlament üdvözlését tolmácsolta, míg a miniszterelnök személyes köszöntését is átadó POKORNI Zoltán a kormányzatnak a tudomány iránti elkötelezettségéről beszélt.

A jubileumi ünnepségen köszöntést mondott még MICHELBERGER Pál akadémikus a MTESZ, IHÁSZ Mihály akadémikus a MOTESZ és VIZI E. Szilveszter akadémikus a TIT Szövetség elnökeként.

A köszöntésekre GLATZ Ferenc, az Akadémia elnöke válaszolt. Rövid előadásában az Akadémiát a nemzet tanácsadójának nevezte, ami a tudásközpontú társadalom felépítése érdekében szövetséget kínál mind a politikának, mind a társadalomnak.

A köszöntőket és az elnök ezekre adott válaszát zenei betét követte, majd az Akadémia alelnökeinek korreferátumai következtek. Az ünnepi ülés kitüntetések kiosztásával zárult.

Az MTA tényleges közgyűlésére csak délután került sor. A már megszokott forgatókönyv szerint az ülés a határozatképesség megállapításával, az elhunytaknak történő tiszteletadással és a doktori oklevelek átadásával kezdődött. Ezután elnöki expozéjában GLATZ Ferenc összefoglalta az előző közgyűlés óta az Akadémia életében bekövetkezett fontosabb eseményeket. Szónoklatát a „méltóság és önbizalom” jelszavakkal kezdte. A „politikai erőktől való egyenlő távolságtartás jegyében” egyformán méltatta az előző és a mostani kormányzat erőfeszítéseit a tudomány támogatásában. Elmondta, hogy nincs olyan politikai erő, amely az MTA intézhálózatát el akarná szakítani az Akadémiától. 2001-ben 52 új akadémikus választható meg.

Az elnöki expozét KROÓ Norbert főtitkár beszámolója követte, majd PÁLINKÁS József akadémikus, az Oktatásiügyi Minisztérium államtitkára ismertette a kormány tudománypolitikai programját.

KROÓ Norbert beszéde tények felsorolásából állt.

- Ismertette a felsőoktatási és a tudományos kutatói szféra béremelésének tervét, miszerint az egyetemi oktatók és a kutatóintézeti kutatók bérét 2001-től azonos szintre emeli meg a kormány (örvendetes, hogy az

egyetemi tanárok és a tudományos tanácsadók bére január 1-től 230 ezer Ft lesz, ugyanakkor a nem oktatók és nem kutatók bérét sajnos csak 6.5 – 8.5 százalékkal lehet emelni).

- A tanszéki kutatócsoportok értékelési ciklusát 3-ról 4 évre emelik meg;
- Elhangzott az az ígéret, hogy a kutatóhálózatban a változtatásokat értékelés alapján fogják elvégezni. Létrehozzák (részben ennek érdekében) a publikációs adatbázist.
- A Széchenyi Terv részét képező Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Program október 31-i határidejű előpályázatában az MTA-kutatóintézmények összesen 83 fővállalkozói pályázatot nyújtottak be (az élettudományok területén 7, a matematikai és élettelen természettudományok területén 21, a társadalomtudományok területén pedig 55 az akadémiai pályázatok száma).
- 2001-ben 32 ezer, 2002-ben 40 ezer Ft lesz a tiszteletdíjak összegének számításához alapul vett minimálbér.

PÁLINKÁS József, az OM politikai államtitkára szerint az MTA szerepe a tudományban (az MTA doktori fokozaton és az MTA tagságon keresztül) az érték kiválasztása és a minőség biztosítása. A kutatóhelyek megerősítésére a kormányzat jelentős összeget (2002-ben 7 Mrd, 2002-ben 9 Mrd Ft-ot) szán, de az igazi előrelépést a versenypályázati szféra megerősítése jelenti. Ennek elemei:

- Az OTKA, amely a tudományterületek belső fejlődéséből eredő, 1 – 10 MFt összeghatár közötti feladatok megoldására (azaz alapkutatásra) szolgál. Ennek keretében 2002-ben 7 Mrd Ft-ot osztanak szét.
- A KMFA, amely az alkalmazott, és nagyobb volumenű (10 – 100 MFt összeghatár közötti) kutatásokat segíti. E kutatásokban alapkövetelmény a gyakorlati használhatóság.
- A Széchenyi Terv már említett nemzeti kutatási és fejlesztési programjai (NKFP) nagy ívű fejlesztéseket (új termék vagy szolgáltatás létrehozását) céloznak meg, azaz nagyobb intézménycsoportok probléma-orientált kutatását szolgálják. 2001-ben 6 Mrd, 2002-ben 10 Mrd, 2003-ban 12 Mrd Ft-ot fordítanak a Széchenyi Terv ezen elemére.

A Széchenyi Terv keretében öt kiemelt kutatási program indul, ezek:

- az életminőség javítása,
- információs és kommunikációs stratégiák,
- környezetvédelmi és anyagtudományi kutatások,
- agrárgazdasági és biotechnológiai kutatások, valamint
- a nemzeti örökség és a társadalmi kihívások kutatása.

Az október 31-i határidejű első pályázatra az első célcsoportban 42, a másodikban 51, a harmadikban 81, a negyedikben 25, az ötödikben 120 pályázat érkezett be. A földtudományok minden ága a harmadik csoportban érdekelt. A pályázati szándékokban összesen 24 Mrd Ft igény jelent meg, a kiosztható pénz 6 Mrd Ft. Van tehát remény arra, hogy az élet minőségét, a környezet állapotát lényegesen befolyásoló fejlesztési eredmények szülessenek. A néhányszor tíz nyertes pályázatot szakmai zsűri fogják kiválasztani.

2002-re kialakul a kutatás-fejlesztés támogatási rendszere: a tervezett 100 Mrd Ft-os kutatás-fejlesztés szerkezete az alábbi lesz:

30 Mrd Ft a felsőoktatási intézményekre,

30 Mrd Ft a versenypályázati rendszerekre,

20 Mrd Ft a kutatási-fejlesztési intézményekre,

20 Mrd Ft a más minisztériumok által biztosított kutatás-fejlesztési keret.

A műhelyek (azaz a felsőoktatási és más kutatási-fejlesztési intézmények) megerősítésével, a versenypályázati rendszer működtetésével a magyar kutatás-fejlesztés sikerágazat lehet.

Az elhangzott beszámolók a szokástól eltérően nem sok vitát váltottak ki, VERŐ József akadémikus szerint a késő délután eseményeiből két dolog emelhető ki: élénk vita alakult ki arra felvetésre, hogy a jövőben az egyetemi tanári címet esetleg MTA-doktori fokozathoz kössék, vagyis ne legyen elegendő a kinevezéshez a PhD fokozat és a sikeres habilitáció. A jövőben új néven működő vidéki, regionális akadémiai bizottságok pontos nevében nem tudtak megállapodni, végleges döntést e második kérdésben majd a májusi akadémiai közgyűlés hoz.

A közgyűlés végén sor került a szavazásokra. A közgyűlés elfogadta a 2001. és 2002. évi akadémiai költségvetés irányelveit és a köztestületi tagok újraválasztásához megállapított keretszámokat. Újraválasztották a közgyűlési állandó bizottságokat és a szavazatszámolás alatt GERGELY János akadémikus, a Struktúra Bizottság elnöke röviden beszámolt a bizottság eddigi munkájáról. Végül KIEFER János akadémikus a határozatszövegező bizottság elnöke előterjesztette a közgyűlés határozati javaslatát, amit a közgyűlés elfogadott.

*Szarka László jegyzeteinek felhasználásával
összeállította Bodoky Tamás*

"ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓ A FÖLDBEN"

15. IAGA WORKSHOP, CABO FRIO (BRAZÍLIA), 2000. AUGUSZTUS 19-26

Nagy versengés volt 1998-ban Sinaiban a 14. workshopon azért, hogy ki nyerje el a 2 év múlva esedékes 15. workshop rendezésének jogát. Kína, India, az Egyesült Államok mellett érdekes módon Brazília volt a sikeres. Csak emlékeztetőül: a 3. workshopot Sopronban rendeztük 1976-ban. A téma sikerét mutatja, hogy 2 évente folyamatosan megrendezésre került a workshop.

Ebben az internetes, E-mail-es világban a kommunikáció viszonylag egyszerűnek látszik. Használták is bőven a szervezők ezeket a csatornákat.

A helyi szervezés vezetői Dr. S. L. FONTES és Dr. A. L. PADILHA volt. A szervező bizottság pedig rajtuk kívül az IAGA 1.2 EM Indukciós Munkacsoport tisztségviselőivel egészült ki (elnök Prof. P. TARITS). A szervezés gyakorlati feladatait lebonyolító utazási iroda lelkes hostessei készségesen segítették a résztvevőket.

Cabo Frio kb. 150 km-re keletre fekszik Rio de Janeiro-tól az Atlanti Óceán partján csodás parti fővennyel. Üdülőhely, amely augusztusban, a brazíliai "télben" bőven rendelkezik kihasználatlan szálláshellyel. A konferenciának a város színháza adott helyet, amelyet nyitott helyiségekkel toldottak meg, ahol a posztereink a konferencia teljes idejében láthatók és tanulmányozhatók voltak. Az egyhetes workshopnak már jól kialakult menetrendje van. Félidőben egy napos kirándulással frissítik fel a résztvevőket. Ezúttal Buziosba, egy közeli másik tenger melléki üdülőhelyre kirándultunk, ahol a partmenti hajókázás közben fürödni is lehetett. (A tengerbe a hajókról ugráltak a vízbe a fürödni vágyók.)

A workshop vázát a következő tudományos program adta:

- EM1 - Környezeti és geotechnikai kontrol és kutatás E és EM technikával (o: 3+p:9=12)
- EM2 - Alkalmazott és alapvető (elméleti) EM és CSMT óceáni tanulmányok (o:6+p:9=15)
- EM3 - A földköpeny tanulmányozása hosszúperiódusú földi és szatellit EM adatokkal (o:10)
- EM4 - A tenzor dekompozíció új eljárásai és többdimenziós direkt modellezés (o:6+p:11=17)
- EM5 - EM leképezés: inverzió és értelmezés (o:6+p:16=22)
- EM6 - Természetes térrel végzett E és EM kutatások esettanulmányai (o:5+p:16=21)
- EM7 - Hálózatos (array) EM tanulmányok (o:8+p:10=18)
- EM8 - Lokális és regionális EM kutatások (o:11+p:50=61)
- EM9 - Új műszeres és kísérleti kutatások és eredmények (o:6+p:23=29)

A címek mögött megadott számok (o=oral, p= poszter) az előadások számát mutatják. Összesen tehát 205 előadás került bemutatásra. A rendezvény hasznos színfoltja volt az a négy rövid (2 órás) kurzus, amelyet neves meghívott előadók tartottak. Ezeket érdemes felsorolni az eredeti angol nyelven:

- C1 SIMPSON F.: Strategies for handling 3D
- C2 EGBERT G. D.: Robust processing
- C3 MACKIE R. L.: 2D MT inversion
- C4 TYBURCZY J.: The relation of laboratory conductivity measurements to field observations.

Minden este néhány felkért kolléga összefoglalta és értékelt az aznap elhangzott, bemutatott előadásokat. A hazai résztvevők előadásai a következők voltak:

ÁDÁM A.: Geoelectric model of the tectonics in the area of the Berhida earthquake (Hungary)

ÁDÁM A., SZARKA L.: Images about a deep extensional basin by using rotational invariants of the magnetotelluric impedance tensor

MADARASI A.: Conductivity anomalies within the basement in the telluric map of Transdanubia

PRÁCSER E., SZARKA L.: Tensor decomposition examples by using the corrected phase deviation formulas

Varga G.: Reinterpretation of the Transdanubian conductance anomaly using 2 D inversion

Néhány témát "review" előadás vezetett be. Így az EM1 témához L. PELLERIN, az EM6 témához M.A. MEJU, az EM7 témához G.D. EGBERT, az EM8 témához pedig Y. OGAWA írt (az abstract-füzetben is kiadott) bevezető előadást. Ezeket a "Surveys in Geophysics" c. folyóirat is leközli. A többi előadás megjelentetésével a japán "Earth, Planets and Space" c. folyóirat foglalkozik. Ide lehetett benyújtani 2000. december 1-ig a tanulmányokat.

Kérdés az, hogy ebből a hatalmas szakmai kosárból, a többszáz előadásból mit tud az ember hazahozni. Az érdeklődés a témák iránt az előadások számában kifejeződik. A legtöbb előadás az EM8 témában, tehát a lokális és regionális kutatások esettanulmányai köréből hangzottak el. Ez mutatja az EM indukciós módszer sikeres alkalmazását a földtani kutatásban. Érdekes a viszonylag kevés előadás a környezet-geofizikában. Ez arra utal, hogy az IAGA munkacsoport tevékenységében érdekelt kutatók inkább a mélyebb földtani problémákkal foglalkoznak. Viszonylag

alacsonyabb volt az érdeklődés a hosszúperiódusú változókkal, többnyire magnetovariációs módszerrel végzett köpenykutatás iránt is. Nagyon erős kutatócsoport dolgozik az EUROPROBE keretében Finnországban (az un. BEAR program) főként kiváló orosz szakemberek (pl. Dr. I. VARENCOV) bevonásával az adatfeldolgozásban.

Sokoldalú tevékenység folyik Kanadában, amelyet egy-két lelkes kutató (pl. A. JONES) mozgat. Ezek érdeklődése a határokon túlra is kiterjed (pl. INDEPTH program keretében Tibetre). Érdekes eredmények mutatkoznak a tengeri kutatásokban a lemeztectonikával kapcsolatban (korban aszimmetrikus lemezhatárok). Igen intenzív, nagypontosságú hosszú EM megfigyeléseket végeznek a Szent András törésvonal mentén, ahol keresik a földrengéses fészkek és a jólvezető dike-rendszer kapcsolatát. Tovább elemzik a grafitosodás folyamatát, mint a vezetőképesség-anomáliák egyik okát. Egyre nagyobb szerephez jutnak a rotációs invariánsok az értelmezésben, a szerkezetek bonyolultsága miatt.

Sajnálattal állapítottuk meg, hogy a GEOTOOLS továbbfejlesztése megakadt. Az új modellezési/inverziós módszereket más programcsomagokban kell keresni (pl. Win Glink). Egyre nagyobb az igény a 3D modellezés és inverzió iránt. Megnyugtató megoldások nincsenek.

A hazai, igen leszűkült kutatások csak egy-egy kisebb érdeklődési terület követésére alkalmasak és így nem lehetnek összhangban a világon felfokozódó sokoldalú kutatási tevékenységgel. Ezen érdemes lenne elgondolkodni.

A következő workshopot 2002-ben az Egyesült Államokban, 2004-ben pedig Indiában rendezik.

Ádám Antal

A PRO GEOPHYSICA EMLÉKÉREM 2000. ÉVI KITÜNTETETTJEI

A Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet (ELGI) és az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány (ELGA) meghívója az idén december 4-ére, Szent Borbála napjára, azaz a Bányász Napra hívta az ünneplő kollégákat. A hagyomány tehát folytatódik, de az időpont új. Negyedszer került kiosztásra az Emlékérem azoknak, akik hosszan tartó, áldozatos ELGI-ben végzett munkájukkal letették névjegyüket a magyar geofizika asztalára.

Tíz órákor az ELGI konferenciatermében a fali festményekről ránk néző nagy elődeink (Eötvös Loránd, Pekár Dezső, Fekete Jenő ...) „egyetértő tekintetével” osztotta ki dr. Bodoky Tamás, az ELGI igazgatója és Pályi András, az ELGA Kuratóriumának elnöke a PRO GEOPHYSICA Emlékérmeket. Az ünnepségre (meghívott vendégként) a Magyar Geológiai Szolgálat képviselőjében megjelent Rezessy Géza főosztályvezető és Kakas Kristóf titkárságvezető, a Magyar Állami Földtani Intézetet pedig Brezsnaynszky Károly igazgató és Halmi János igazgatóhelyettes képviselte.

Az ELGI igazgatója és az Alapítvány elnöke méltató szavak kíséretében adta át az emlékérmeket és az erről szóló okleveleket. A PRO GEOPHYSICA emlékérem 2000. évi kitüntetettjei ábécérendben következnek.

1932-ben született. A középiskolát Szarvason végezte. 1951-ben a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen kezdte, majd 1953-ban, Sopronban a Műszaki Egyetemi Karon folytatta felsőfokú tanulmányait, és ott szerzett geofizikumérnöki oklevelet 1956-ban. Ekkor került az ELGI-be is.

1968-ig az Intézet Gravitációs Osztályán dolgozott, ahol részt vett a terepi gravitációs mérések minden fázisában, beleértve a geodéziai, észlelői és kiértékelői munkákat is. Foglalkozott gravitációs módszerfejlesztéssel (hatószámítás, analitikus lefelé-folytatás, stb.), valamint a gravitációs erőter évszázados változásának terepi mérések alapján történő vizsgálatával. Ezekről cikkeket írt és előadásokat tartott.

1967- és 1968-ban részt vett a Nemzetközi Gravitációs Alaphálózat méréseiben és ezek feldolgozásában, 1969- és 1970-ben a mongol-magyar vízkutató expedícióban. 1971-ben az ELGI Mélyfűrési Geofizikai Főosztályára került, ahol témavezetőként víz, szén, érc, bauxit és egyéb nyersanyagkutató fúrásokban végzett karotázs mérések interpretációjával foglalkozott. Részt vett a Főosztály módszertani feladatainak megoldásában is (intergeo-ugol, szenek hamutartalma, neutron-vizsgálatok, stb.). Karotázs témában is számos jelentést, cikket írt, előadást tartott. 1977- és 1978-ban tagja volt az iráni graviméteres expedíciónak.

Nyugdíjasként az ország geofizikai megkutatottsága c. téma karotázs részével foglalkozik még ma is. Elkészítette az ELGI-ben készült karotázs jelentések, összefoglalók, tanulmányok katalógusát — ennek kiegészítése most is tart.

A kitüntetettek egy csoportja (balról-jobbra): Király Ernő, Szeidovitz Gyözőné, Bagi Róbert

DANKHÁZI GYULA

1928-ban született. A Geofizikai Intézetnél 1953 júliusa óta dolgozott, miután megszerezte a fizikus diplomát. 1962 és 1971 között a munkáját az EFKI-ben (Elektronikai és Finommechanikai Kutató Intézet) végezte, ahol geofizikai műszerfejlesztéssel foglalkozott. 1971-ben visszatért az Intézetbe, ahol nyugdíjazásáig, 1988-ig, dolgozott.

Munkáját észlelőként a Geoelektromos Osztályon kezd-

te. Részt vett a GE-10 műszerfejlesztésben, amely szabadalmaztatásra és a Geofizikai Műszer Gyárban sorozatgyártásra került. 1956 ősztől mélyfűrési geofizikai méréseket végzett Komlón. 1957–61 között Tatabánya–Dorog környékén irányította a karotázs munkát.

1964-ben egy tanulmányt készített a mélyfűrési szelvények digitalizálásának feltételeiről, megvalósításának lehetőségeiről. A tanulmány alapján a Gamma Művek megbízást adott egy prototípus elkészítésére, amelyet néhány, a zalai olajmezőn mélyített fúrásban sikeresen alkalmaztak.

1971-ben a geoelektromos labor vezetésével bízták meg, ahol kifejlesztette az SF-4 IP műszert, amely négy frekvencián (0.05–6.25 Hz) mérte a fázisszöveget és az amplitúdót. A műszer terepi ellenőrzése Uppony és Nekézseny térségében történt, majd Rudabányán dipól-dipól szondázásra is alkalmasnak bizonyult.

1978-ban az Intézet Karotázs Osztályára került, ahol különböző munkákban vett részt. Részt vett a háromelektrodás laterolog és az időtartományú IP szelvényező kifejlesztésében is. Ez utóbbival sikeres méréseket végeztek a németországi KTB fúrásban. Az OTKA pályázat elnyerése után kifejlesztett egy, az IP tanulmányozására alkalmas mérőrendszert. Az IP témakörben több cikke is megjelent. A Magyar Geofizikában megjelenők közül kettőt, (egyiket 1995-ben, a másikat 1999-ben) az Egyesület az év legjobb gyakorlati cikkének minősített. Dankházi Gyula a gerjesztett potenciál kutatásában nemzetközileg is számottevő eredményeket ért el, és ma is részt vevője (OTKA pályázatok segítségével) ezeknek a kutatásoknak.

KIRÁLY ERNŐ

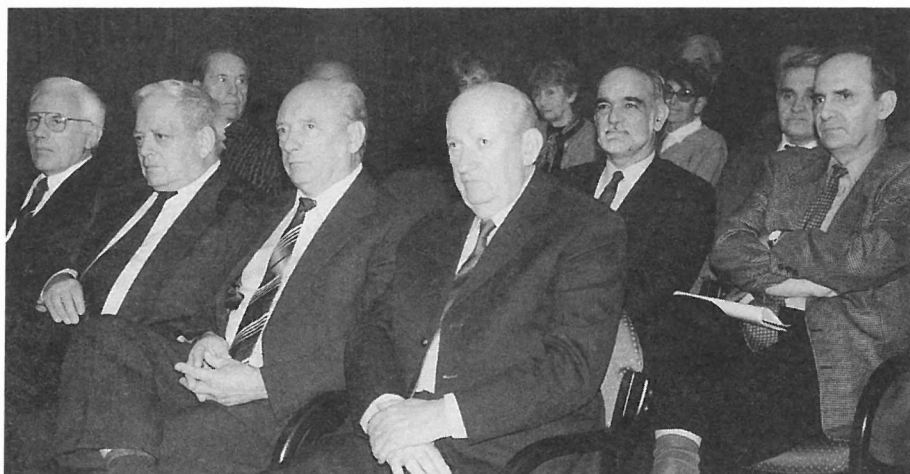
1934-ben született. Az ELTE TTK-án szerzett geofizikus diplomát. 1957. októberétől dolgozott az ELGI-ben. 1958 tavaszán került a Geoelektromos Csoportba észlelőnek. 1961-től bekapcsolódott az egyenáramú geoelektromos műszerek fejlesztésébe. Ebben az időszakban készült el a GE-20, valamint annak kicsinyített változata a GE-21 szondázó műszer. Gondos kísérletek alapján tervezte meg az első hazai mélyszondázó berendezés (GE-30) bázis részét.

1962–63-ban a Magyar–Mongol Vízkutató Expedícióban észlelőként és kiértékelőként Mongólia központi és nyugati tartományjaiban dolgozott.

1964 tavaszán vette át a geoelektromos mélyszondázó csoport vezetését. Befejezték a Dél-Dunántúl geoelektromos aljzatkutatói programját (tellurika és mélyszondázások kombinációja), elkezdődött a csereháti program, majd beindult az Alföld rendszeres felvételezése a szolnoki térképlapon, s folytatódott D-felé a Makó–Hódmezővásárhelyi árok területén is. Ehhez kapcsolható az egyik legjobb geoelektromos módszerekkel elért eredmény is, nevezetesen, hogy az árok mélységét kutatótársaival 7–8 km-re becsülték!

1969–71 között ismét Mongóliában dolgozott a Góbi tartományban. 1971-ben kinevezték az Érckutató Osztály vezetőjének. Irányította a Börzsöny geofizikai kutatását, s annak befejezéséig tagja volt az ELGI–MÁFI értelmező csoportnak. Bekapcsolódott a Mátra-hegység, majd később a Bükk hegység kutatásába is. 1974–75-ben egy évig újra Mongóliában dolgozott. Részt vett az érckutató DIAPIR műszercsalád fejlesztésében.

A kitüntetettek másik csoportja
(balról-jobbra: Renner János,
Ráner Géza, Szunyogh Ferenc,
Dankházi Gyula;
háttérben
díszvendégeink a MÁFI-ból,
Breznyánszky Károly és
Halmai János)

A szételepek tektonikájának kutatására alkalmas geoelektromos rétegvizsgáló módszer (GRK) hazai bevezetésével foglalkozott. Ez a telepeket harántolt fúrások közötti térnek vizsgálatát jelenti. Szép eredményei születtek a dubicsányi területen. Ez volt utolsó, kedves intézeti témája. 1990. decemberétől nyugdíjas.

LÁNYI JÁNOS

Aradon, 1907. április 4-én született. Matematika-fizika szakos tanári diplomáját a budapesti Tudományegyetemen 1931-ben szerezte. Az Intézetnél 1952-től 1971-ig dolgozott. Ahhoz a tudományos gárdához tartozik, akik az ELGI sokoldalú fejlődésében meghatározó szerepet játszottak.

1953-ban a kislalföldi szeizmikus csoportot vezette, majd Budapesten, főleg különböző témák vezetőjeként és szeizmikus értelmezőként dolgozott. Ennek ellenére, hogy ő volt a Szeizmikus Osztály legidősebb dolgozója, a témákban, feladatokban nem válogatott, a kevésbé mutatós munkákat is nagy gondossággal végezte. Mint tapasztalt értelmező sok segítséget adott fiatal kollégáinak.

Kiemelkedő eredményeket ért el a Dunántúli Középhegység és a Cserehát szeizmikus témafelelőseként. Legjelentősebb munkája a Vértes hegységet körülölelő szeizmikus mérések értelmezése volt.

Kiemelkedő eredményeket ért el a Dunántúli Középhegység és a Cserehát szeizmikus témafelelőseként. Legjelentősebb munkája a Vértes hegységet körülölelő szeizmikus mérések értelmezése volt.

RÁNER GÉZA

1940-ben született Győrben, s ott járt a Révai Miklós Gimnáziumba. Egyetemi tanulmányait Miskolcon folytatta, 1963-ban kapott bányageológus-mérnöki oklevelet. Munkáját az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet Szeizmikus Osztályán kezdte. Az alföldi és hegyvidéki terepi kutatásokban vett részt: az első években észlelőként, majd terepi csoportvezetőként. A Hegyvidéki Szeizmikus Osztály vezetőjeként és több terület témafelelőseként vett részt a dunántúli, az északmagyarországi, a mecseki és több vízföldtani kutatásban. A földtani alapszervezetek geofizikai

vizsgálata témacsoport vezetőjeként irányította a mélyszeizmikus és magnetotellurikus kutatásokat. Ez alatt a Szeizmikus és Számítástechnikai Főosztály helyettes vezetője, majd igazgatóhelyettes és az Intézet felelős műszaki vezetője. Neki jutott osztályrészül az az embert próbáló feladat, hogy az Intézet igazgatója legyen az 1990 és 1994 közötti nehéz időszakban.

1994 után tudományos főmunkatársként az ország földrengés-veszélyeztetettségének vizsgálatával és az üveghutai geofizikai kutatások koordinációjával foglalkozott, most a „Földtani eredetű kockázati tényezők geofizikai vizsgálata” projekt vezetője. A Magyar Geofizikusok Egyesülete, a Magyarhoni Földtani Társulat és az EAGE tagja.

RENNER JÁNOS

1946-ban született Budapesten. 1965–70 között az ELTE fizikus szakát végezte el, és az Intézetben helyezkedett el. Kezdetől fogva a Radiometriai Laboratóriumban dolgozik. 1979-től ennek vezetője, 1981-től tudományos főmunkatárs. Főbb feladatai: módszer és műszerfejlesztés az aktivációs analízis és az izotópperjesztésű röntgenfluoreszcens analízis ipari alkalmazásának területén.

1975–80 között részt vett a „Maggeofizikai elemző berendezés létrehozása és módszertanának kidolgozása vas-mangán konkréciók és mélytengeri üledékek vizsgálatára” című KGST INTERMORGEO kutatásban, mint a téma intézeti felelős vezetője. Több nemzetközi kutatóexpedícióban, többek között 1979-ben a csendesóceáni expedíció munkában vett részt. Vezetője volt az „Elemanalitikai vizsgálatok” című intézeti témacsoportnak, amely gyors ipari anyagvizsgáló eljárások kidolgozására irányult: a kőzetek összetételének meghatározása a kutatás, a kitermelés illetve a feldolgozás helyszínén. Részt vett a zárt neutronforrású, neutron aktivációs analízissel működő ipari célberendezés család kidolgozásában. A mérési eljárás és berendezés a bauxitiparban és a timföldgyártásban iparági szabvány.

Az elmúlt 30 év során 7 szolgálati szabadalom társszerzője, ebből egy az EU országaiban érvényes. Több mint 70 tanulmány szerzője vagy társszerzője. Munkája során több kitüntetésben részesült. Vezetése alatt szerezte meg a Radiometriai Laboratórium a NAT (Nemzeti Akkreditáló Testület) akkreditációját.

Jelenleg természetes és mesterséges eredetű radioaktív sugárzások nagy érzékenységgű, laboratóriumi és terepi mérésével, a háttérsugárzás monitoringjával foglalkozik.

Szabó Zoltán, Stomfai Róbert, Renner János

STOMFAI RÓBERT

1934-ben született. Geofizikus pályafutását az Intézet Földmágneses Osztályán kezdte 1957-ben. Az obszervatóriumi osztályon részt vett az 1965-ös országos mágneses alaphálózatmérés terepi munkáiban és a normáltér számításában. 1968-ban a Gravitációs Osztály munkatársa lett, és ennek a részlegnek a munkatársaként dolgozott egészen nyugdíjba vonulásáig. Feladata az volt, hogy számítógépre vigye a tömeges számolást igénylő geofizikai műveleteket: a potenciáterek szűrését, a térfolytatásokat és a modellszámításokat.

Kiemelkedő jelentőségű volt a modellszámítások gépre adása, mert ettől kezdve gyorsan lehetett ellenőrizni egy-egy földtani elgondolás realitását. Elgondolt mélybeli hatóalakzatok kiszámított hatását össze lehetett vetni a mérési eredményekkel, és az egyezés vagy nem egyezés elemzése alapján lehetett az elgondolást finomítani.

1991 végén nyugdíjba vonult. Jelenleg az Eötvös hagyatékot bemutató emlékkiállítás munkatársa. A Magyar Geofizikusok Egyesületének tagja.

SZABÓ ZOLTÁN

1932-ben született. Egyetemi tanulmányait 1951–55 között végezte az ELTE TTK geofizikus szakán. 1955-ben lett a Gravitációs Osztály munkatársa. Kezdetben graviméteres terepi mérésekkel, később a mérések feldolgozásával foglalkozott.

1956. július és 1959. február között a Kínai-Magyar Geofizikai Expedíció tagjaként kőolajkutató Eötvös-inga méréseket végzett. 1959–60-ban az országos gravitációs felvételezés keretében az Eötvös-inga adatok gravitációs alaphálózatba történő beillesztésével és kiegyenlítésével foglalkozott. 1960–64 között az Eötvös-inga laboratórium munkatársa volt, ahol Rybár professzor mellett az exportra kerülő E-54 típusú torziós ingák beszállítása és hitesítése mellett részt vett az E-60 típusú inga fejlesztésében.

1964-ben osztályvezető-helyettes a Gravitációs Osztályon. 1965-ben az országban elsőként szerkeszt gravitációs adatokból medencealjzat-térképet a Cserehát területén. 1966–67-ben a borszönyi gravitációs mérések, majd a komplex érckutatás témafelelőse lett.

1967-ben kinevezték az összevont Gravitációs és Földmágneses Osztály vezetőjévé. 1967. decemberétől 1971. decemberéig szakértőként a Nigériai Földtani Szolgálat keretében dolgozott.

1972-ben a Földfizikai Osztály vezetője lett. Vezetése alatt létesült többek között a Mátyáshegyi Geodinamikai Állomás és a Paleomágneses Laboratórium. Irányításával létrehozták az országos gravitációs adatbankot. 1987-ben kapcsolódott be a Paks és az Ófalu környéki geofizikai vizsgálatokba. Munkatársaival megszerkesztették az ország változó sűrűséggel számított Bouguer-anomália térképét, annak különböző szűrt változatait, valamint a medencehátassal korrigált gravitációs térképet. 1978. óta tudománytörténeti kérdésekkel is foglalkozik.

A Magyar Geofizikusok Egyesületének alapító tagja, 1979–1993 között a Tudománytörténeti Bizottság elnöke. 1990–1999 között az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány kuratóriumának elnöke. 1992. óta nyugdíjas.

DR. SZEIDOVITZ GYÖZÖNÉ SZ. WOYNAROVICH ZSUZSANNA

1939-ben született, 1962-ben szerzett geofizikus diplomát a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán, és 1962. augusztusától dolgozott az ELGI-ben, két évig terepen, majd a szeizmikus Osztályon, mint kiértékelő. 1965-től tudományos munkatárs, 1981-től főmunkatárs. A nyírségi módszertani szeizmikus kutatások megindulása (1969) után évekig az OKGT megbízásából végzett nyírségi kutatásokban dolgozott, részt vett a komplex geofizikai jelentések összeállításában. 1974-től a bányabeli szeizmikus kísérleti mérésekben és kiértékelésében is jelentős szerepet vállalt.

1975–78 között a hajdúsági szeizmikus mérések feldolgozásában, értelmezésében és a komplex jelentés összeállításában vett részt. 1975–76-ban a földkéreg és felsőköpeny kutatás témafelelőse, majd a vibroszeiz rendszer hazai bevezetése után 1976-ban a hortobágyi néma zóna területén végzett kísérleti vibroszeiz mérések témafelelőse. Ezután különböző olajipari kutatási témákban vett részt. 1992-ben a DANREG program szeizmikus részének témafelelőse.

Szeizmikusok egymás között...

1994-ben az új atomerőművek létesítéséhez számbavehető térségek vizsgálatában vett részt. Munkáját több kitüntetéssel ismerték el.

Az ELGI-ben végzett több mint 32 évi munka után 1995-ben vonult nyugdíjba. Számos kutatási jelentés, előadás és szakcikk fűződik a nevéhez.

A Magyar Geofizikusok Egyesületének 1959. óta tagja, 1975. óta az Ellenőrző ill. Felügyelő bizottság munkájában vesz részt.

SZUNYOGH FERENC

1933-ban született, 1952. augusztusában került az Intézetbe, mint az észlelői-technikusi tanfolyam résztvevője. Ennek elvégzése után a Radiológiai Csoporthoz került, az itt végzett felszíni és bányabeli munka kitűnő szakmai iskolát jelentett részére. 1957-ben a Csoport már saját készítésű műszerrel — szonda, felszíni egység — készen állt a természetes-gamma sugárzás mérésére fúrásokban is.

Terepi tapasztalatait a karotázsberendezések fejlesztésénél kiválóan hasznosította. Szakmai előrelépés volt a 220 V-os tápfeszültségről áttérni a 12 V-os akkumulátoros üzemre. A típus gyártásra a Geofizikai MÉRŐMŰSZEREK Gyárába került. Szunyogh Ferenc részvételével egy sor karotázs módszer fejlesztése és alkalmazásba vitele valósult meg.

1958 augusztusa: a Pécs-21 szénkutató fúrásban megkezdődött a sűrűségszelvényező (gamma-gamma) kísérleti mérések sorozata, amely eredményeképpen az Intézeti szénkutató csoportoknál bevezetésre került a rendszeres sűrűségmérés. Ezt követően a neutron-gamma, majd a neutron-neutron módszer hazai kidolgozásában vett részt.

1962-ben az Intézet az Ő közreműködésével végzett először karotázs mérést bauxitkutató fúrásban. A kitűnő eredménynek köszönhetően ezen a területen is rendszeressé váltak a karotázs mérések. A bauxit Al tartalmának fúrólukban történő meghatározására kidolgozták a neutron-aktiválás módszerét.

Közben nagy szakmai gyakorlatra tett szert és továbbképezte magát. 1966-ban a Budapesti Műszaki Egyetemen villamosmérnöki diplomát szerzett. Részt vett a recski érces terület kutatásában, ahol fúrólukokban Magyarországon elsőként mértek szelektív gamma-gamma (kvalitatív) majd a röntgenradiometrikus (kvantitatív) paramétereket.

1967–68-ban tagja volt a mongóliai vízkutató expedíciónak. 1975–76-ban Irakban, 1978–79-ben Líbiában végzett karotázs méréseket vízkutató fúrásokban, emellett betanította a helyi személyzetet a magyar berendezések kezelésére. 1988 decemberében nyugdíjba vonult, de azóta is dolgozik, mint elismert karotázs szakember.

Dr. Baráth István

Az ünnepség keretében adta át az ELGA Kuratóriumának elnöke, PÁLYI András az Alapítvány által meghirdetett „Pályázat az Eötvös Loránd Emlékkiállításról” (Köznevelés, 56. évfolyam, 22. szám/2000 június 2) díjait HORVÁTH Eszternek (I. díj: 30. 000 Ft, a képen balra) és TÓTH Sárának (III. díj: 15. 000 Ft, a képen jobbra). A II. díjat az Alapítvány nem adta ki. Mindkét díjazott a Patrona Hungariae Gimnázium tanulója, szakértő és lelkes tanáruk PLÓSZ Katalin (a képen középen). A pályázat kezdeményezője és anyagi támogatója VARGHA Sándor, az Eötvös-Szecsődy-inga tervezője volt (tevékenységéről lásd Magyar Geofizika, 40. évf. 4. szám, 99. oldal).

100 ÉVE SZÜLETETT SCHEFFER VIKTOR

Dr. SCHEFFER Viktor, a magyar geofizika egyik nagy egyénisége, Egyesületünk alapító és tiszteleti tagja, 1900. december 14-én született Budapesten. Gépészmérnöki végzettséget szerzett a budapesti Műegyetemen, de szorosan vett szakmáját csak rövid ideig gyakorolta, mert egy, a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet által szervezett tanfolyamon részt véve megismerkedett az akkori geofizikai módszerekkel, és ez élete munkáját, egész tevékenységét végleg meghatározta.

Az új ismeretek birtokában jelentkezett a szénhidrogének kutatását a 30-as években hazánkban is elkezdő EUROGASCO cégnél geofizikai munkák végzésére. Már 1933-ban részt vesz a Dunántúlnak (az EUROGASCO koncessziós területének) Eötvös ingás méréseiben, más geofizikusokkal, így OSZLACZKY Szilárddal, FACSINAY Lászlóval, VAJK Roullal együtt. (A képen balról jobbra: OSZLACZKY, OSZLACZKYNÉ, SCHEFFER, FACSINAY, WODRENG, SCHEFFERNÉ, BÁNHIDI, VAJKNÉ, VAJK) Nem sokkal később a cég megindította a magnetométeres méréseket is, és az ezek lebonyolításáról és eredményeiről szóló jelentésekben szintén megtaláljuk SCHEFFER Viktor nevét.

Az EUROGASCO mérések sikerét bizonyította a már 1937-ben olajtermelést eredményező fúrásos kutatás: a Budafa-2 számú kutat 1937. novemberében termelésbe állították. E siker képezte tulajdonképpen a MAORT, a Magyar Amerikai Olajipari Rt. 1938. évi létrejöttének az alapját is.

SCHEFFER Viktor ekkor már nem volt itthon: még az EUROGASCO küldte ki Olaszországba. Így a MAORT megalakulásakor, 1938. július 1-jén az átvett, "alapító" személyzetről készült jelentésben ezt olvashatjuk: "Foreign Assignments: Eng. Scheffer (Italy)". Feladata akkor (SZILÁRD Józseffel együtt) a Standard Oil ottani koncessziós területén a graviméteres mérések lehetőségeinek tanulmányozása és végzése volt.

1943-ban ismét Magyarországon, az akkor magyar Kárpátalján és Erdélyben dolgozott: graviméteres méréseket irányított és végzett.

A háború után 1945–47 között a MAORT budapesti központjában a geofizikai mérések feldolgozásával foglalkozott, majd egy újabb rövid olasz kiküldetés után került Nagykanizsára, dr. KÁNTÁS Károly mellé. Itt az akkori, a Schlumberger eszközeivel végzett mélyfúrás mérésekkel került kapcsolatba. A napi terepi mérések terhetől jelentős mértékben megkímélve ez volt talán a legtermékenyebb szakmai időszak: egészen mélyreható elméleti tevékenységet tudott folytatni 1950-től kezdődően. A dr. KÁNTÁS Károssal együttesen írt tanulmányban (*A Dunántúl regionális geofizikája*) szintetizálták az addig elvégzett mérések eredményeit.

Saját tanulmányaiban általában feltűnik összefoglaló, áttekinthető készsége. Egmástól eltérő munkaterületek, mint pl. a geodézia és a geofizika közötti kapcsolatokat ismert föl, és analizált. A geodéziai szintezési magasságok sokévi

változásai és a korrigált gravitációs adatok közötti, az izosztikus kiegyenlítődés hatására létrejövő összefüggést mérési eredményekkel bizonyította. Hasonlóan újszerű volt a hegységképző vergenciák és a gravitációs (izosztikus) anomáliák közötti geofizikai összefüggés megállapítása, amelynek általános érvényét szintén a mérési eredményekkel bizonyította. A földkéreg vastagságának térképszerű ábrázolása a Kárpát-medence területére szintén újszerű és országhatárainkon túl is elismert szaktevékenységének eredménye volt.

A műszaki tudomány kandidátusa, majd doktora címetek kapta az MTA Tudományos Minősítő Bizottságától tudományos eredményeinek elismeréseképpen 1952-ben, illetve 1958-ban.

Kiváló nyelvismeretei folytán könnyen hozott létre kapcsolatokat külföldiekkel, így alakultak ki összeköttetései

olasz, német, francia szakemberekkel, és így volt pl. élete utolsó szakaszában a lipcsei egyetem geofizikai karának rendes előadója is.

Sokoldalú tevékenységének pár példáját említjük csupán. De ha SCHEFFER Viktorra, sokunk Viktor Bácsijára emlékezünk, nem feledkezhetünk meg kiváló emberi tulajdonságairól. Aki csak kapcsolatba került vele, jókedvű lett, annyira sugárzott belőle az optimizmus, a humor, az életkedv. Ebben bizonyára része volt a mindig mellette álló családnak is. A sors nagy ajándékának tartom, hogy néhány éven át együtt, olykor egy szobában dolgozhattam vele.

Szívesen emlékezünk mindannyian, akik ismertük, a kedves és nagy tudású Viktor Bácsira, nemcsak most, születésének századik évfordulóján, hanem minden alkalommal, amikor a múlttal, múltunkkal foglalkozunk. Akik pedig nem ismerhették, bizony szegényebbek, mint mi.

Jesch Aladár

300 ÉVES AZ OROSZ BÁNYÁSZATI-GEOLÓGIAI SZOLGÁLAT

Első Péter cár 300 évvel ezelőtt (1700-ban) adta ki azt az „Ércbányászati parancsot” amely létrehozta az Orosz Állami Bányászati-Geológiai Szolgálatot. Ezzel a határozatával I. Péter cár az ásványi nyersanyagkutatást a legfontosabb állami feladatok rangjára emelte. Ennek emlékére 2000. október 2–6-ig az A. P. KARPINSZKIJ-ról elnevezett Geológiai Kutató Intézetben (VSEGEI) és a szentpétervári sport-koncert komplexumban ünnepsorozat volt, melynek keretében rendezték meg a Geológusok Őrszövetségi Kongresszusát, a Nemzetközi Geofizikai Konferenciát, a Tudományos-gyakorlati Geológiai Konferenciát és a nemzetközi „GEOLOGRAZVEDKA-2000” kiállítást.

A rendezvényen, melynek jelszava „A legújabb geológiai-geofizikai technológiákkal a harmadik évezredbe” volt, a világ 44 országának, valamint több mint 700 bányászati, olaj- és gázipari vállalatnak, akadémiai és oktatási intézménynek képviselői voltak jelen.

A Magyar Geológiai Szolgálat képviselőjében nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy a magyar földtudományi szakemberek nevében köszöntsem a plenáris ülés résztvevőit, és átadjam dr. FARKAS István főigazgató úr B. A. JACKEVICS miniszter úrnak címzett üdvözlő levelét az erre az alkalomra készített emléklappal.

A rendezvény sokezer résztvevője több mint 1500 előadást hallgathatott meg a földtan és a geofizika aktuális témáiból. A *Nemzetközi Geofizikai Konferencián* összesen 470 előadás hangozott el 8 szekcióban:

- Regionális kutatások, térképezési munkák és a földkéreg mélyszerkezetének kutatása,
- Olaj és gáz lelőhelyek geofizikai kutatása (2D, 3D, 4D),
- Szilárd hasznos ásványok geofizikai kutatása,
- Tengeri geofizikai munkák,
- Olaj-és gázfúrások kutatásának geofizikai módszerei,

- Olaj-és gázlelőhelyek földtani-geofizikai modellezése,
- Új technológiák a geofizikai adatok komplex feldolgozásában és értelmezésében, adatbankok és jelentőségük,
- Mérnökgeofizika, ökológia és a geofizika szerepe a hidrológiai munkákban.

A zsúfolt program nem teljes betartása többször akadályozta a szekciók közötti átjárhatóságot. A magasszintű előadások kivonatát a résztvevők szép kivitelű könyv és CD formájában kapták meg.

A négy különböző rendezvény *összehangolt megállapításokat* fogadott el, amelyek közül néhány érdekesebb:

- 1) 1964-től a legfontosabb ásványi nyersanyagok (főleg az olaj és gáz) termelése meghaladja a készletnövekedést.
- 2) A geológiai és a tudományos kutató munkák műszaki-technológiai felszereltségét lényegesen javítani kell.
- 3) Nyugalanságot váltott ki a földtudományi szakemberek körében az utóbbi 10 év sok átszervezése a geológiai szolgálatok (minisztériumok) területén.
- 4) Nem megfelelően értékelik (a kormányban) a geológiai szolgálatnak az orosz nemzetgazdaság biztonságában játszott szerepét.

5) Aggodalomra ad okot a nemzedékváltás módja, ez csökkenti a geotudományok szakembereinek presztízsét. Tervszerű, kiszámítható kádercserét kell végrehajtani.

Az Őrszövetségi Geológus Kongresszus *üzenetet* küldött az orosz szövetségi kormánynak, amelyben felhívta a vezetést figyelmét, hogy az ásványi nyersanyag bázis újratermelését biztosító szövetségi adókat teljes egészében őrizze meg és e célra fordítsa. Ez az adó az egyedüli reális pénzügyi forrás a kongresszuson felvetett földtani problémák megoldására.

A fentieknek talán van üzenete más országok számára is.

Baráth István